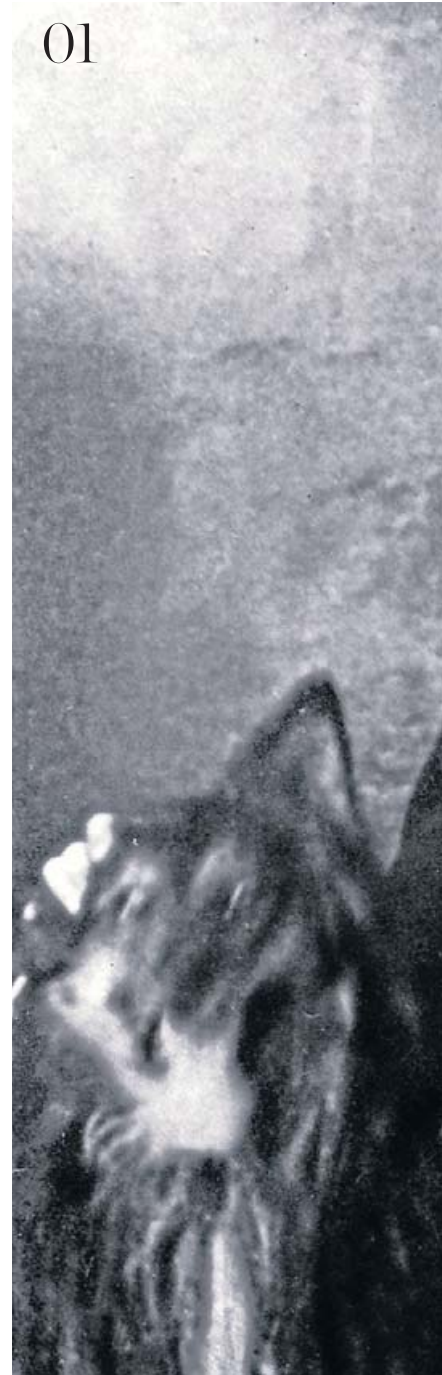

Kafka i Milena: una magnífica història d'amor per carta

Tres mesos després que els primers llibres de Quid Pro Quo arribessin a les llibreries, l'editorial mallorquina publica 'Cartes a Milena', de Franz Kafka, la relació epistolar entre l'escriptor i la periodista txeca Milena Jesenská. El resultat es llegeix com una novel·la en què la precisió, el sentit de l'humor i les angoixes kafkianes apareixen en tota la seva esplendor

El 'Llegim' fa vacances
El suplement de llibres de l'ARA s'acomiada fins al dia 1 de setembre. A partir de llavors tornarà, com sempre, cada dissabte

01

a

llegim

46-47

- Entrevista a l'escriptora polonesa Magdalena Tulli
- 'L'arrencadors', de Boris Vian, traduïda per primera vegada al català

48-49

- 'Deja que te cuente', contes i articles inèdits de Shirley Jackson
- Francesc Parcerisas publica un gran dietari

◆◆◆◆◆ Jordi Nopca

CARTES A MILENA
FRANZ KAFKA
QUID PRO QUO
TRADUCCIÓ DE CLARA FORMOSA
340 PÀG. / 24 €

“**A**mor és tot el que eleva, amplia i enriqueix la nostra vida”, va dir Franz Kafka a un dels seus millors amics, el poeta Gustav Janouch. El 1922, dos anys abans de morir, l'autor d'*El procés* reconeixia als *Diaris* que mai ningú li havia dit “T'estimo”. En la primera cita trobem el Kafka que va seduir la periodista Milena Jesenská durant uns mesos del 1920. En la segona, un balanç vital pessimista, que es va anar agreujant a mesura que la tuberculosi anava rosegant els pulmons d'aquell escriptor que s'havia guanyat la vida treballant en el negoci de les assegurances.

El 1919, quan ella li va demanar si podia traduir al txec algun dels seus relats, Kafka ja havia publicat els reculls *Contemplació* (1912) i *A la colònia penitenciària* (1919), i també la novel·la curta *La metamorfosi* (1915) i el conte llarg *El fogoner* (1913), que més endavant es convertiria en el primer capítol d'*Amèrica*, una de les novel·les inacabades que van aparèixer a títol pòstum, per culpa de –o més aviat gràcies a– Max Brod, que es va resistir a cremar tots els papers que el seu amic li va demanar que fes desaparèixer un cop fos mort. A Kafka li va semblar bé que Milena provés de traslladar el seu pulcre

alemany al txec, i un any després d'haver-se vist fugaçment en un cafè de Praga es va decidir a escriure-li una carta des de Meran, on feia una cura de repòs. “Mig Europa Occidental té els pulmons més o menys defectuosos”, li explicava. Aquest va ser l'inici d'una relació epistolar vibrant, literària i tortuosa, recollida en un volum esplèndid –fins ara inèdit en català–, *Cartes a Milena*, que acaba de publicar Quid Pro Quo, traduït per Clara Formosa Plans.

Un 'foc viu' i adúlter
Entre Kafka i Milena hi havia una diferència de tretze anys

“La Milena que Kafka va conèixer i estimar quan ella tenia 25 anys i ell 38 era «un foc viu, com mai no ho havia vist abans, i alhora extraordinàriament delicada, coratjosa, intel·ligent». Així la descriu a Max Brod –recorda Feliu Formosa al pròleg del llibre–. Cal tenir en compte que Milena va saber valorar l'obra de Kafka en un moment en què ell encara va trigar a ser una de les primeres figures de la literatura universal del segle XX”. El Kafka que es va enamorar de Milena venia d'una relació breu amb Julie Wohryzek, filla d'un fabricant de sabates i administrador d'una sinagoga que havia conegut el 1919 al Tirol italià, tal com detalla el professor Nahum N. Glat-

zer a *Los amores de Franz Kafka* (Ediciones del Subsuelo, 2015). Una mica abans s'havia compromès en dues ocasions amb Felice Bauer, amb qui també va mantenir una extensa correspondència entre el 1912 i el 1917. “Mentre la relació amb Felice deixava de ser una passió i es convertia en una obligació, en un «projecte», entre Kafka i Grete Bloch [una amiga que havia fet d'intermediària entre els dos amants] es desenvolupava un metabolisme emocional que la jove probablement va malinterpretar com a eròtic”, assegura l'historiador Reiner Stach a la monumental biografia sobre l'escriptor, *Kafka* (Acantilado, 2016).

“*Cartes a Milena* és un recull de 132 cartes escrites entre Meran, Praga i Berlín –explica Formosa–. 126 d'aquestes cartes són escrites entre principis d'abril i finals de novembre del 1920, seguides de dues cartes del 1922, quatre del 1923 escrites encara des de Praga i dues del mateix any escrites des de Berlín, mesos abans de la mort de l'autor”. El lector es trobarà només amb la versió de Kafka, que tracta Milena de vostè i s'infiltra en la seva vida pràcticament diàriament.

La por de trobar-se
Només es van veure dos cops des que van començar a escriure's Casada amb Ernst Pollak des del

01. FRANZ KAFKA, L'ANY 1910, ACOMPANYAT DEL SEU GOS. L'ESCRITOR TENIA LLAVORS 23 ANYS. WIKIPEDIA 02. RETRAT DE MILENA JESENKÁ A LA DÈCADA DELS 20. LA PERIODISTA I ESCRITORA VA MORIR AL CAMP DE CONCENTRACIÓ DE RAVENSBRÜCK EL 1944, ALS 47 ANYS. WIKIPEDIA

02

1918 –Stach el defineix com “el seu petit i infidel literat”–, Milena es va endinsar en el “bosc autèntic de detalls” de la prosa d’aquell home amb qui només es veuria en dues ocasions: passarien junts quatre dies a Viena el juny del 1920 i un dia a Gmünd a l’agost. Kafka definiria l’aventura vienesa així: “El primer [dia] va ser l’insegur, el segon va ser el massa segur, el tercer va ser el del penediment, el quart va ser el bo”. Milena va escriure a Max Brod que havia conegut “la seva *por* abans de conèixe’l a ell”. “Els quatre dies que Frank va estar amb mi, la va perdre –afegia–. Ens en vam riure. No calia fer ni el més petit esforç, tot era fàcil i clar, no va tossir ni una sola vegada, senzillament tenia bona salut,

i la seva malaltia, durant aquells dies, va ser com un petit refredat”.

De tant en tant, mentre la parella s’anava coneixent més, Kafka deixava caure un dels seus temes estrella, la vida a l’oficina de Praga on treballava, narrada amb un sentit de l’humor implacable. “M’agrada tan poc –li confessava l’1 d’agost del 1920–. Soc aquí assegut, davant la porta del despatx del director, el director no hi és, però no em sorprendria si sortís i digués: «A mi vostè tampoc no m’agrada, per això l’acomiedo». «Gràcies», diria jo, «ho necessitava amb urgència per fer un viatge a Viena». «Vaja», diria ell, «ara vostè em torna a agrair i retiro l’acomiadament». «Ah», diria jo, «doncs ara torno a no poder

anar de viatge». «Oh, sí», diria ell, «perquè ara vostè ja no em torna a agrair i l’acomiedo». I aquesta seria una història sense fi”. Les trobades entre Kafka i Milena van ser tan escadusseres no només per la “por” que ell confessava tenir: havien de ser d’amagat d’Ernst Pollak, que havia llegit “alguns passatges de les cartes de Kafka –diu Reiner Stach– i havia arribat a la convicció que la mateixa intensitat lingüística del flirteig no era, ni de bon tros, un somieig passatger”.

Tenint en compte que Kafka assegurava que mai no s’havia sentit estimat, ¿va arribar a viure el sexe de manera feliç? Stach considera que sí. “El que passa és que a l’època en què va viure la sexualitat estava

LLIBRES SOBRE EL KAFKA MÉS ÍNTIM

Los amores de Franz Kafka

N.N. Glatzer (Subsuelo, 2015)

El professor d’estudis jueus de la Universitat de Boston va fer una aportació clau al currículum sentimental de l’autor el 1925, aprofundint en les vuit dones més importants en la vida del narrador.

Cartas a Felice

(Nórdica, 2013)

La correspondència entre el 1912 i el 1917 amb Felice Bauer ressegueix els alts i baixos de la relació més llarga de Kafka. El juny del 1913 l’escriptor li deia que si l’acceptava com a parella guanyaria “un home dèbil, insociable, taciturn [...], l’única virtut del qual és que t’estima”.

La grandeza de la vida

Michael Kumpfmüller (Tusquets, 2015)

L’estiu del 1923, un Kafka cada cop més dèbil va coincidir amb la cuinera Dora Diamant, de 25 anys. Viurien junts durant els onze mesos que li quedaven de vida. Kumpfmüller va dedicar-hi una bona novel·la.

L'AMOR ADULTER ES VA DONAR EN UNA ÈPOCA EN QUÈ ELS JOVES CREIXIEN AMB PÀNIC AL SEXE

marcada i enverinada per la por. Les dones tenien pànic a quedar-se embarassades, perquè això significava el final de la seva vida social i laboral. També hi havia el temor, compartit amb els homes, a contraure la sífilis, que en aquell moment era una malaltia amb un alt percentatge de mortalitat. Els nois i noies creixien amb pànic del sexe”.

La relació entre Kafka i Milena es va refredar a finals del 1920. Després d’un llarg parèntesi, Kafka li va escriure “per una casualitat” el març del 1922. “Tota la infelicitat de la meua vida –i amb això no em queixo, sinó que vull fer una constatació d’interès general– ve, si es vol dir així, de les cartes o de la possibilitat d’escriure cartes”, admetia. Potser per això la següent i última amant va ser fonamentalment presencial: l’escriptor es va enamorar de Dora Diamant, una cuinera de 25 anys, i ben aviat se’n van anar a viure junts, fins que Kafka va morir el 3 de juny del 1924.

Milena va ingressar al Partit Comunista a l’inici dels anys 30 i el va abandonar el 1936 a causa de les purgues estalinistes. El 1939 va ser detinguda per la Gestapo i va acabar al camp de concentració de Ravensbrück. No va superar una operació de ronyó que li van fer, encara internada, el 17 de maig del 1944. ♦♦

La singular relació entre Kafka i la seva germana

Tot i que la *Carta al pare* (1919) continua sent –per l’impacte que va suposar– la peça epistolar més llegida de Franz Kafka, l’escriptor va tenir cinc germans: tenint en compte que dos d’ells van morir abans dels set anys i que, de les germanes, la preferida de l’autor era Ottla, la correspondència més interessant és la que va mantenir amb aquesta última. “Ottla l’entenia

com ningú altre al món, valorava la seva escriptura i es compadria dels seus mals –escriu Glatzer–. Les cartes de Kafka a la seva germana són plenes d’amor i tendresa. Van viure junts a temporades; a vegades, mentre passejaven junts, semblaven una parella d’enamorats”. ¿Podria ser que el gran amor de Kafka no fos romàntic, sinó fraternal?

